

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΝΗΠΙΟΥ.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΕΥΑΝΘΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:
Β. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Μ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΟΛΟΣ 2001

αρ. εισ. 18/ΠΑΠ.....

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 2349/1

Ημερ. Εισ.: 19-03-2001

Δωρεά:

Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΠΠΕ

2001

ΓΕΩ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδα
• ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
• ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
• ΜΕΡΟΣ 1: ΤΟ ΧΙΟΥΜΟΡ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	
1.1 ΓΕΝΙΚΑ	5
1.2 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ	6-7
1.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ	8
1.4 ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ	9-11
• ΜΕΡΟΣ 2: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΠΙΟΥ	
2.1 ΓΕΝΙΚΑ	12
2.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ	13
2.3 Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ	14
2.4 ΧΙΟΥΜΟΡ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	15-16
• ΜΕΡΟΣ 3: ΕΡΕΥΝΑ	
3.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	17
3.2 ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	18
3.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ	19-21
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	22-24
• ΕΠΙΛΟΓΟΣ	25
• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1-ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ	26
• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	27
• ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3-ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	28

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Και φτάνει η ώρα που βρίσκεσαι προ των πυλών του πολυπόθητου πτυχίου. Το ζητούμενο σε αυτό το στάδιο είναι ποιο θέμα θα επιλέξεις για να ασχοληθείς στην πτυχιακή σου εργασία. Όλα τα μαθήματα της σχολής ενδιαφέροντα, όλοι οι καθηγητές συνεργάσιμοι και πρόθυμοι κι εσύ λόγω των ανωτέρω ακόμη πιο μπερδεμένος.

Ανέκαθεν, το θέμα του χιούμορ μου κέντριζε το ενδιαφέρον και με διευκόλυνε στις προσωπικές μου σχέσεις. Ακολουθώντας λοιπόν το ένστικτό μου αλλά και το ενδιαφέρον μου αυτό αποφάσισα να ασχοληθώ με το χιούμορ και μάλιστα πόσο μπορεί αυτό να επηρεάσει την ψυχολογική κατάσταση του παιδιού. Το φθινόπωρο του 2000 λοιπόν, ανέλαβα την πτυχιακή εργασία με τίτλο: « Το χιούμορ των παιδικών βιβλίων και η επίδρασή του στην ψυχολογική κατάσταση του νηπίου». Σήμερα, βρίσκομαι στην ευχάριστη θέση να έχω ολοκληρώσει την εργασία μου και να περιμένω πλέον το πτυχίο μου. Από αυτήν τη θέση θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνηση αυτής της πτυχιακής εργασίας. Κατά πρώτιστο λόγο, τους επιβλέποντες καθηγητές μου: κύριο Β. Αναγνωστόπουλο και κυρία Μ. Ζαφειροπούλου. Στον κύριο Αναγνωστόπουλο οφείλω την πίστη που μου εμφύσησε στην αξία της παιδικής λογοτεχνίας για την ψυχή του νηπίου και τις εύστοχες παρεμβάσεις του χάρη στις οποίες η εργασία αυτή είναι όπως είναι. Η κυρία Ζαφειροπούλου συνέβαλε τα μέγιστα στη σύλληψη της ιδέας της πτυχιακής εργασίας μου και χωρίς τις συζητήσεις μου μαζί της και τις πολύτιμες συμβουλές της, η εκπλήρωση της εργασίας θα ήταν δύσκολη. Επίσης, οφείλω να ευχαριστήσω πολύ την κυρία Μ. Τζαφεροπούλου που πρόθυμα μου διέθεσε την διδακτορική διατριβή της και μου απέδειξε έτσι ότι μπορώ να στηρίζομαι στη βοήθεια αξιόλογων και ήδη αναγνωρισμένων στο χώρο ανθρώπων .

Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου και τις νηπιαγωγούς του 50ού νηπιαγωγείου Βόλου Α. Οικονόμου και Μ. Λαρυγγάκη για την πολύτιμη βοήθειά τους μέσα κι έξω από την τάξη του νηπιαγωγείου και για τις δόσεις αυτοπεποίθησης και θάρρους που μου έδωσαν όταν τις χρειαζόμουν. Συγχρόνως, θέλω να ευχαριστήσω και τα νήπια του 50ού νηπιαγωγείου για τις υπέροχες στιγμές που μου χάρισαν και τις οποίες είμαι σίγουρη ότι απόλαυσαν όσο κι εγώ.

Τέλος, οφείλω να ευχαριστήσω και όλους τους φίλους μου που μου συμπαραστάθηκαν καθόλη τη διάρκεια της εργασίας μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρώτιστο ερώτημα στο σημείο αυτό είναι αν και κατά πόσο η λογοτεχνία θα μπορούσε να συνδυαστεί με ψυχολογική έρευνα. Εκ πρώτης όψεως η λογοτεχνία και η ψυχολογία φαίνονται εκ διαμέτρου αντίθετες: η πρώτη κινείται στο χώρο της φαντασίας που δεν έχει όρια και κανόνες ενώ η δεύτερη κινείται στο χώρο της λογικής όπου τα πάντα έχουν κανόνες, στάδια και όρια.

Εντούτοις, υπήρξαν κάποιοι λαμπροί επιστήμονες που μελέτησαν την παιδική λογοτεχνία ως παράγοντα που επηρεάζει κάποιες παραμέτρους της ψυχολογίας του παιδιού. Απέδειξαν λοιπόν ότι το χιούμορ που κυριαρχεί στην παιδική λογοτεχνία επηρεάζει όχι μόνο τη συναισθηματική αλλά και τη γενικότερη ανάπτυξη του παιδιού, και ότι σχετίζεται με το βαθμό νοημοσύνης του . Έκαναν ωστόσο το διαχωρισμό ότι κάθε ηλικία έχει τις δικές της προτιμήσεις στο είδος του χιούμορ : τα νήπια γελούν με κάποια είδη χιούμορ, οι έφηβοι γελούν με κάποια άλλα είδη χιούμορ.

Παρόλο που το χιούμορ αποτελεί απαραίτητο συστατικό της παιδικής λογοτεχνίας, πολλές φορές δεν είναι αυτό που κυριαρχεί σε ένα βιβλίο καθώς το θέμα του μπορεί να είναι τέτοιο που να μην αφήνει περιθώρια χιουμοριστικής προσέγγισης(οικολογικό θέμα, ιστορικό ή θρησκευτικό). Τα θέματα που πραγματεύεται η παιδική λογοτεχνία είναι πολλά κι η ιστορία της μεγάλη .

Ξεκινώντας από τις θεωρίες που συσχετίζουν το χιούμορ των παιδικών βιβλίων με την συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, διεξήχθη μια πιλοτική έρευνα σε μια τάξη νηπιαγωγείου και τα αποτελέσματά της παραθέτονται στην εργασία αυτή .

Τα δύο πρώτα μέρη της εργασίας αυτής καλύπτουν το θεωρητικό υπόβαθρο του προς διερεύνηση θέματος. Στο τρίτο μέρος γίνεται η περιγραφή της έρευνας, παρατίθενται τα αποτελέσματα και ακολουθεί η συζήτηση. Η εργασία ολοκληρώνεται με τα παραρτήματα όπου υπάρχουν φωτογραφίες από την έρευνα, τα εξώφυλλα των παιδικών βιβλίων που χρησιμοποιήθηκαν και κάποια αποσπάσματά τους.

Ευελπιστώ η πτυχιακή μου εργασία να αποτελέσει για όσους τη διαβάσουν την αφορμή για να ασχοληθούν με το ιδιαίτερο αλλά και πολύ ενδιαφέρον θέμα του χιούμορ που στις μέρες μας είναι τόσο δυσεύρετο και συγχρόνως τόσο απαραίτητο!

ΜΕΡΟΣ 1: ΤΟ ΧΙΟΥΜΟΡ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ

Το χιούμορ είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο, μια εκδήλωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς που είναι δύσκολο να ορισθεί με ακρίβεια. Η λέξη “χιούμορ” προέρχεται από την ελληνική λέξη “χυμός” που έδωσε στη συνέχεια το λατινικό “humor” που σημαίνει “υγρότητα”. Αρχικά η λέξη υιοθετήθηκε στις Ευρωπαϊκές-Λατινογενείς γλώσσες με τη σημασία του υγρού. Αργότερα, εμφανίζεται η λέξη “humour” κι από αυτήν η λέξη “humoriste” με τη σημερινή πλέον σημασία. Ο A. S. Hornby¹ ορίζει το χιούμορ ως την ικανότητα κάποιου να προκαλεί ή να αισθάνεται την ευθυμία. Στο λεξικό του Δημητράκου², το χιούμορ ορίζεται ως “εύθυμος διάθεσις άνευ διαχύσεων, ενέχουσα άκακον, λεπτήν ειρωνείαν, σαρκασμός μετά συμπαθείας, εύθυμος παραδοξολογία”. Στο αντιλεξικό του Βοσταντζόγλου³, η λέξη χιούμορ εντάσσεται στο λήμμα “Νοημοσύνη” ως αντίθετο της λέξης “άνοια”.

Στο κεφάλαιο αυτό, επιχειρούμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή στο χώρο της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας. Παρουσιάζουμε επίσης μια διάκριση των ειδών του χιούμορ που εμπεριέχονται στα παιδικά βιβλία και παραθέτουμε τις βιογραφίες ορισμένων Ελλήνων συγγραφέων που έχουν διακριθεί και έχουν προσφέρει τα μέγιστα στο χώρο αυτόν της παιδικής λογοτεχνίας. Βέβαια, οι Έλληνες συγγραφείς παιδικών βιβλίων είναι πάρα πολλοί και πολύ αξιόλογοι, ήταν όμως αδύνατο να περιληφθούν όλοι σε αυτήν τη μελέτη.

¹ Hornby(1974), Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press

² Δημητράκου(1984), Μέγα Λεξικόν όλης της Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Δομή

³ Βοσταντζόγλου(1962), Αντιλεξικόν ή Ονομαστικό της Νεοελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Δομή

1.2 ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Καταρχήν, πρέπει να αναφέρουμε ότι η ελληνική παιδική λογοτεχνία γνώρισε την άνθισή της από το 1970 και μετά, οπότε και παρατηρείται διαρκώς αυξανόμενος αριθμός εκδόσεων παιδικών βιβλίων. Εντούτοις, παιδική λογοτεχνία στην Ελλάδα υπήρχε από πολύ νωρίτερα. Διακρίνουμε την προπολεμική (πριν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο) και την μεταπολεμική. Η βασική διαφορά τους είναι τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα. Έτσι, σύμφωνα με τον Αντ. Δελώνη⁴, έχουμε από τη μια πλευρά την προπολεμική παιδική λογοτεχνία που τη διέπουν:

- 1) Ο λογοτεχνικός διδακτισμός, δηλαδή πρόθεση των συγγραφέων να διδάξουν το παιδί, να το παιδαγωγήσουν.
- 2) Ο εθνικο-θρησκευτικός φρονηματισμός, δηλαδή προβολή των εννοιών του πατριωτισμού και της θρησκευτικότητας.
- 3) Ο συντηρητισμός, που στόχος του είναι να προβάλλει ως παράδειγμα ένα παιδί υπάκουο, χωρίς εξάρσεις και ανησυχίες.
- 4) Ο ιδεαλισμός, που εξιδανικεύει τα πάντα ώστε να μη φαίνονται στα παιδιά τα κοινωνικά προβλήματα.

Από την άλλη πλευρά όμως, έχουμε την μεταπολεμική παιδική λογοτεχνία που την διέπουν:

- 1) Η Ελληνοποίηση, που έχει στόχο την συγγραφή παιδικών βιβλίων που άξονες θα είναι ο ελληνικός χώρος, οι ελληνικές ρίζες, η ελληνική ιστορία.
- 2) Η τάση για πληροφόρηση, που συμπίπτει με την ανάγκη για εκσυγχρονισμό της γνώσης.
- 3) Ο ρεαλισμός, που δεν αφαιρεί όμως την ποιήση και την φαντασία που έχει ανάγκη το παιδί από τη λογοτεχνία.
- 4) Η αταξική όραση, δηλαδή δεν υπάρχει πια διάκριση φτωχών και πλουσίων, κουτών και έξυπνων.
- 5) Η εκφραστική λιτότητα, δηλαδή η απλούστευση της γλώσσας που χρησιμοποιείται στη συγγραφή.
- 6) Η πολιτικοποίηση, δηλαδή η προσπάθεια να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά κάποια κοινωνικά προβλήματα ώστε να γίνουν υπεύθυνοι και συνειδητοί πολίτες.
- 7) Ο μελλοντισμός, δηλαδή ο προϋδεασμός του παιδιού για τα προβλήματα που μελλοντικά θα χρειαστεί να αντιμετωπίσει.
- 8) Η αλλαγή του ύφους, που από πομπώδες και μεγαλόπρεπο απέκτησε μια σαφήνεια και μια απλότητα.

⁴Δελώνης, Α.(1986), Ελληνική παιδική λογοτεχνία 1835-1985.Αθήνα: Ηράκλειτος Ε.Π.Ε.

Όσον αφορά τα θέματα της παιδικής λογοτεχνίας, καθότι από το 1970 και μετά παρατηρήθηκε αυτός ο ιλιγγιώδης ρυθμός συγγραφής κι έκδοσης παιδικών βιβλίων, χρειάστηκε να βρεθούν νέα θέματα, νέοι ανθρωπίνι τύποι. Έτσι, τα θέματα που κυριαρχούν στο παιδικό βιβλίο είναι το οικολογικό, η επιστημονική φαντασία, ο κοινωνικός προβληματισμός (οικογενειακά προβλήματα, όπως το διαζύγιο ή και κοινωνικά όπως η μετανάστευση και η ειρήνη), η ιστορία και η θρησκεία.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η ελληνική παιδική λογοτεχνία βρίσκεται στο ζενίθ της από το 1970 και μετά. Δεν είναι μόνο οι πολλαπλές εκδόσεις παιδικών βιβλίων αλλά τότε, και λίγο νωρίτερα, πρωτοεμφανίζονται διαγωνισμοί και βραβεία για συγγραφείς παιδικών βιβλίων. Τέτοιοι διαγωνισμοί οργανώνονται από τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά που ιδρύθηκε το 1955 και από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου που ιδρύθηκε το 1969. Αυτοί οι φορείς ενθαρρύνουν την συγγραφή κι έκδοση ποιοτικών παιδικών βιβλίων.

Σήμερα υπάρχει αφθονία παιδικών βιβλίων τόσο Ελλήνων όσο και ξένων. Η ποσότητα όμως πολλές φορές δεν συμβαδίζει με την ποιότητα. Για αυτόν το λόγο και είναι πολύ σημαντικό να διαλέγουμε για τα παιδιά μας βιβλία που να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις. Για παράδειγμα, ένα καλό βιβλίο για ένα νήπιο είναι ένα βιβλίο που θα έχει περιεχόμενο απλό και κατανοητό. Θα έχει πολλές εικόνες και χρώματα. Θα έχει σύντομο μέγεθος η ιστορία και απαραίτητα θα έχει χιούμορ. Αυτό το τελευταίο συνεχίζει να μας απασχολεί και στις επόμενες ενότητες.

1.3 ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ

Συγκλίνοντας τις κατηγοριοποιήσεις που πρότειναν οι Κ. Η. Kappas και Koestler⁵ καταλήγουμε σε δυο κύρια είδη του χιούμορ: το καταστασιακό και το λεκτικό. Όπως γίνεται κατανοητό από την ετυμολογία των λέξεων, το καταστασιακό χιούμορ προκαλείται από κάποιες καταστάσεις ενώ το λεκτικό από κάποιες λέξεις. Το κοινό σημείο και των δύο ειδών είναι ότι το χιούμορ προέρχεται από το ασύμβατο δύο ιδεών, γεγονότων κ.ά. που στην αρχή συγκρούονται, έπειτα όμως συγκλίνουν και δημιουργούν μια νέα τάξη πραγμάτων. Όταν αναφέρεται η λέξη ασύμβατο, σημαίνει όταν δυο πράγματα, δυο λέξεις, δυο ιδέες αρχικά φαίνονται άσχετες μεταξύ τους, ίσως κι αντίθετες, στη συνέχεια όμως μπερδεύονται με τέτοιο τρόπο που προκαλούν το γέλιο και τελικά αποκτούν μια σχέση μεταξύ τους, συνήθως παράδοξη ή παράλογη. Αντίθετα, η διαφορετικότητά τους συνίσταται στο ότι το καταστασιακό χιούμορ βασίζεται στην ασυμβατότητα γεγονότων και καταστάσεων, ενώ το λεκτικό χιούμορ βασίζεται στην ασυμβατότητα λέξεων και ιδεών.

Στο καταστασιακό χιούμορ περιλαμβάνονται: η υπερβολή (αύξηση ή μείωση μεγέθους, αριθμών, ενεργειών, π.χ. ένα μυρμηγκάκι που ζυγίζει 120 τόνους), η φάρσα (χονδροειδή αστεία), οι ανθρώπινες ατυχίες (δυσχερείς για τον ήρωα καταστάσεις, π.χ. ο ήρωας γλιστράει και πέφτει), η περιφρόνηση (απελευθέρωση της επιθετικότητας), η βία.

Από την άλλη, στο λεκτικό χιούμορ περιλαμβάνονται: η παραδοξολογία (ευφυολόγημα ή λογοπαίγνιο, π.χ. ο κύριος Σούπαμαν, πατούσα την πατούσα μου), το παράλογο (η απουσία κοινής λογικής).

Και τα δυο είδη χιούμορ βέβαια, προκαλούν το γέλιο. Κυρίως στην παιδική λογοτεχνία όμως, άλλο είδος χιούμορ προκαλεί το γέλιο στα νήπια (π.χ. η υπερβολή) και άλλο είδος χιούμορ προκαλεί το γέλιο στους έφηβους (π.χ. η φάρσα).

⁵ Kappas, K. H.(1967), A developmental analysis of children's responses to humor. In: Sara Innis Fenwick(Ed.) A critical approach to children's literature. The University of Chicago Press

1.4 ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ

Στην Ελλάδα, η άνοιξη της παιδικής λογοτεχνίας σημειώνεται από το 1974 και μέχρι σήμερα, οπότε και παρατηρείται συνεχώς αυξανόμενος αριθμός εκδόσεων για παιδιά με παράλληλη άνοδο της ποιότητάς τους, δραστηριοποίηση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με την οργάνωση πολλών εκδηλώσεων για το παιδικό βιβλίο, πολλαπλασιασμός των αναφορών στα παιδικά βιβλία τόσο στον ημερήσιο όσο και στον περιοδικό τύπο, διεθνοποίηση του ελληνικού παιδικού βιβλίου χάρη στις ενέργειες του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου στα πλαίσια της IBBY.

Βασικό συστατικό των βιβλίων αυτών είναι το χιούμορ καθώς ο ελληνικός λαός ανέκαθεν διέθετε έντονη την αίσθησή του. Οι συγγραφείς είναι παιδαγωγοί, κλόουν, δικηγόροι αλλά και απλοί άνθρωποι που συνειδητοποιούν την ανάγκη για τέτοιου είδους βιβλία και διαθέτουν το χάρισμα του συγγράφειν.

Στην ενότητα αυτή, αναφέρουμε συνοπτικά τα βιογραφικά μερικών από τους πιο αξιόλογους Έλληνες συγγραφείς παιδικών βιβλίων με χιούμορ, όπως αυτά παραθέτονται στο Λεξικό Συγγραφέων των Β. Δ. Αναγνωστόπουλου και Κ. Φωτάκη⁶ :

- **Βαρελλά Αγγελική:** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1931. Σπούδασε αρχαιολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πρωτοεμφανίζεται το 1966 με το βιβλίο της “ Ελλάδα κι εμείς”. Έκτοτε, έχει τιμηθεί με πολλές διακρίσεις και από το 1990 είναι πρόεδρος της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς. Τα βιβλία της διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες: λογοτεχνικά, γνώσεων, αναγνωστικά του δημοτικού και μεταφράσεις- διασκευές. Έργα της: “ Το μυστικό του Δία” , “ Αρχίζει το ματς” (1984), “ Μαθαίνω με την παιχνιδοπαρέα”.

- **Καρθαίου Ρένα:** Γεννήθηκε το 1913 στην Αθήνα όπου και ζει μέχρι σήμερα. Σπούδασε στο Γερμανικό Σχολείο και είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στο χώρο των ελληνικών γραμμάτων εμφανίζεται το 1949 με τη συλλογή ποιημάτων: “Τα πουλιά της Ιεριχούς”. Στη συνέχεια, εκδίδει τις συλλογές: “Το δέντρο του Ουρανού”(1961), “Χαρταετοί στον ουρανό”(1972) και “Ανοιξιάτικα”(1983). Το 1977 συμμετέχει με ποιήματα στο παιδικό βιβλίο “Ο αγέρας παίζει φλογέρα” και το 1979 εκδίδει σε συνεργασία με τη δασκάλα Κατερίνα Μάνου-Πασσά τη σειρά βιβλίων: “Χαρούμενες διακοπές”.

⁶ Αναγνωστόπουλος Β., Φωτάκης Κ.(2000), Λεξικό συγγραφέων. Αθήνα: Πατάκη

Η Ρένα Καρθαίου όμως, πέρα από εκδόσεις που έχει στο ενεργητικό της, προώθησε σημαντικά το ελληνικό παιδικό βιβλίο: υπήρξε ιδρυτικό μέλος της Γυναικείας Λογοτεχνικής Συντροφιάς αλλά και του Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου. Ακόμη, είναι μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Λογοτεχνών, συμμετείχε στην επιτροπή του παιδικού περιοδικού “Χελιδόνια” και είναι μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού “Διαδρομές στο χώρο της λογοτεχνίας για παιδιά και νέους”.

- **Μανθόπουλος Δημήτρης:** Γεννήθηκε στη Δράμα το 1937. Σπούδασε παιδαγωγικά. Ασχολείται με την παιδική λογοτεχνία, την ποίηση και την πεζογραφία. Έχει βραβευθεί για το έργο του από την Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά και τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου. Μερικά από τα έργα του είναι: “ Τραγουδώ την ειρήνη”(1982), “ Μέρες της Αλκυόνης”(1993), “ Ιστορίες και ποιήματα για μικρούς και μεγάλους”(1997), “Ο παππούς μου ο Παπούα”(1997), κ.ά.

- **Μαρίνος Γιώργος-Μενέλαος:** Ζει στη Δανία όπου κι εργάζεται ως κλόουν, ποιητής και συνθέτης. Έχει εκδόσει πολλά βιβλία του που έχουν μεταφραστεί σε πολλές ξένες γλώσσες. Μερικά από τα έργα του: “Τα απαγορευμένα”(1976), “Γεια χαρά”(1983), “Καραμελοχώρα”(1984), “ Ο Κλόουν”(1985), “Ιστορία ενός τσίρκου”(1987), “Ο Γιωργάρας ο Γαργάρας”(1988), “Αχ Ειρήνη”(1987), “Το ποίημα με τα χρώματα”(1987), “Το χρωματιστό θηρίο”(1987), “Το αυτοκίνητο του κλόουν”(1987) και “Τα τραγούδια μου”(1987).

- **Ντελόπουλος Κυριάκος:** Γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1933. Σπούδασε αγγλική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και βιβλιοθηκονομία. Έργα του είναι: “ Στραβά και ανάποδα”(1967), “ Η παιδική αποθήκη και ο Δημήτρης Πανταζής”(1989), “ Παιδικά και νεανικά βιβλία”(1995), κ.ά.

- **Τριβιζάς Ευγένιος:** Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1946. Σπούδασε νομική, πολιτικές και οικονομικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας, πήρε πτυχίο Master of Laws στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου όπου και ανακηρύχθηκε διδάκτωρ. Αν και είναι καθηγητής της εγκληματολογίας και του συγκριτικού ποινικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Reading, παρουσιάζει ένα αξιόλογο έργο και στην παιδική λογοτεχνία τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά. Μερικά από τα έργα του είναι: “Οι δραπέτες της σκακιέρας”(1972), “ Το όνειρο του σκιάχτρου”(1984), “Ο χιονάνθρωπος και το κορίτσι”(1983), “Ιστορίες από το νησί των πυροτεχνημάτων”(1984-1991), “Τα μακρουλά μικρούλικά”(1992), “Φρουτοπία”(1987-1989 και δεύτερος κύκλος 1991-1994), “Τα 88 ντολμαδάκια”, “Τα τρία μικρά λυκάκια”, “Η Χαρά και το γκουντούν”, κ.ά.

Έχει τιμηθεί με πολλές διακρίσεις τόσο από ελληνικούς συλλόγους (Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, Ένωση Ελλήνων Λογοτεχνών, Κύκλος Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου), όσο και από ξένους (Πολωνικό Κέντρο Τέχνης για τη Νεότητα, USA School Library Journal).

- **Χορτιάτη Θέτη:** Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1929. Στην ελληνική παιδική λογοτεχνία εμφανίζεται το 1978 με τη συλλογή ποιημάτων της: “Τα μήλα τα φύλλα”. Ακολουθούν οι συλλογές: “Κούνια μπέλα”(1979), “Παιχνιδόλεξα”(1986), “Παιχνιδόγελα”(1988), “Ο Αλέξης ο Παλαβολέξης”, κ.ά., πεζά: “Ο δάσκαλος με το βιολί και το αστέρι”(1986), “Τα Χριστούγεννα της ξυλόκοτας”(1986), και τα θεατρικά: “Παραμύθια, χρώματα κι ο Καραγκιόζης σουπερστάρ”, “Της φαντασίας τα φρούτα”.

Έχει βραβευθεί από τον Κύκλο του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου και τη Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, των οποίων αποτελεί και μέλος.

ΜΕΡΟΣ 2: ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΧΙΟΥΜΟΡ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΠΙΟΥ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η λογοτεχνία αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει την ψυχολογική ανάπτυξη όλων των ανθρώπων. Ο άνθρωπος διαβάσει για να χαλαρώσει, να ξεκουραστεί αλλά και να διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες. Η ανάγνωση ενός καλού βιβλίου μπορεί να μειώσει το άγχος. Πολλές φορές ο αναγνώστης ταυτίζεται με έναν χαρακτήρα του βιβλίου κι έτσι κατανοεί τα κίνητρα της δράσης του, των ενεργειών του.

Για τα μικρά παιδιά, τα βιβλία και οι ιστορίες αποτελούν έναν ακόμη σημαντικότερο παράγοντα στην προσωπική τους ανάπτυξη. Δεδομένου ότι τα παιδιά δοκιμάζουν έντονα συναισθήματα αλλά δεν μπορούν να τα κατανοήσουν και να τα εξωτερικεύσουν, ένα βιβλίο μπορεί να τα βοηθήσει να εκφράσουν αυτά τα συναισθήματα με λέξεις και εικόνες. Χαρακτηριστικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι πολλά βιβλία μπορούν να υποστηρίξουν τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, αντανakλώντας και επιβεβαιώνοντας τα συναισθήματά τους και παρουσιάζοντας χαρακτήρες με διαφορετικά συναισθήματα όπως φόβος, λύπη, ενθουσιασμός, αγάπη και φροντίδα.

Είναι αποδεδειγμένο και αποδεκτό ότι το παιδικό παιχνίδι είναι μια ασχολία αυθόρμητη με την οποία καταγίνεται το παιδί για ευχαρίστηση και η οποία διαδραματίζει σοβαρό ρόλο στις σχέσεις, στη δημιουργική δραστηριότητα και στην ανάπτυξη του παιδιού. Σύμφωνα με τον Τζων Σπινκς⁷ “ και το παιχνίδι όπως και η ανάγνωση συνδέονται με την εξερεύνηση του πραγματικού και την προετοιμασία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και των ευκαιριών που προσφέρει η ζωή”.

Με βάση τις παραπάνω διατυπώσεις, ακολουθεί μια ανάλυση της επίδρασης των παιδικών βιβλίων –και πιο συγκεκριμένα του χιούμορ των παιδικών βιβλίων– σε διάφορους τομείς της ανάπτυξης και της ζωής του παιδιού: στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, στην ατμόσφαιρα της τάξης, αλλά κυρίως στη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.

⁷ Σπινκς, Τζων (1990), Τα παιδιά ως αναγνώστες. Αθήνα: Καστανιώτης

2.2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Ο ερευνητής J. E. Whitmer⁸ σε δημοσίευσή του υποστηρίζει ότι τα χιουμοριστικά κείμενα βοηθούν στην ανάπτυξη της κριτικής ανάγνωσης. Ο όρος “κριτική ανάγνωση” αναφέρεται στην ανάπτυξη τριών δεξιοτήτων εκ μέρους του παιδιού: Πρώτη δεξιότητα είναι η διάκριση των προθέσεων του συγγραφέα, δηλαδή της αντικειμενικότητάς του και της αληθοφάνειας του κειμένου του. Μπορεί για παράδειγμα ο συγγραφέας να θέλει να ιδανικοποιήσει την κοινωνία και να την παρουσιάσει χωρίς προβλήματα για να “προστατεύσει” τα παιδιά. Ένας από τους στόχους της παιδικής λογοτεχνίας όμως είναι να προετοιμάσει τα παιδιά για τα προβλήματα που θα αντιμετωπίσουν μελλοντικά στην κοινωνία. Σε αυτήν την περίπτωση, τα παιδιά θα γίνουν συνειδητοί και υπεύθυνοι πολίτες. Δεύτερη δεξιότητα είναι η συναγωγή συμπερασμάτων που προκύπτει από τους πειραματισμούς του συγγραφέα με τη γλώσσα, δηλαδή ένα παιδί μαθαίνει τη γλώσσα μέσα από τα βιβλία, εξασκείται στα παιχνίδια της. Αυτό βέβαια συνεπάγεται επίδραση όχι μόνο στην κριτική σκέψη αλλά και στη γενικότερη γνωστική ανάπτυξη του παιδιού, αφού είναι αποδεδειγμένη η σχέση γνωστικών δεξιοτήτων και γλώσσας.

Και τέλος, η τρίτη δεξιότητα είναι η αξιολόγηση του περιεχομένου του κειμένου όσον αφορά τον πραγματικό ή φανταστικό χαρακτήρα του. Είναι γνωστό ότι το παιδί έχει ανάγκη από το φανταστικό ή μαγικό στοιχείο της παιδικής λογοτεχνίας, ωστόσο κάποια ρεαλιστικά στοιχεία είναι απαραίτητα για να κρατηθεί η ισορροπία και να ξεχωρίζει το παιδί το φανταστικό από το πραγματικό.

Παρατηρώντας ένα μικρό παιδί την ώρα που διαλέγει ένα βιβλίο από τη γωνιά της βιβλιοθήκης, μπορεί κανείς να διαπιστώσει πολλά. Αν υπάρχει ένα βιβλίο καινούριο κι άγνωστο, ίσως να διαλέξει αυτό αφού θα το ελκύσουν οι αστείες εικόνες και τα χρώματα. Αν όμως τα βιβλία που υπάρχουν εκεί είναι τα γνωστά που τα έχουν ήδη “διαβάσει”, θα διαλέξει αυτό που του φάνηκε πιο αστείο και πιο ενδιαφέρον. Επομένως, το παιδί ήδη από την προσχολική ηλικία έχει κριτήρια για τη λογοτεχνία που αναπτύσσονται ακριβώς μέσα από την ανάγνωση ποιοτικών κειμένων, ιδίως χιουμοριστικών. Κι αυτό γιατί τα χιουμοριστικά κείμενα με τα ευφρολογήματα, τα λογοπαίγνια, τις μεταφορές κι άλλους πειραματισμούς της γλώσσας οδηγούν το παιδί να γίνει ενεργητικός κι όχι παθητικός αναγνώστης και κατά συνέπεια οξύνουν την κριτική του σκέψη.

⁸ Whitmer J. E.(1986), Pickles will kill you-Use humorous literature to teach critical reading.(Reading Teacher, vol. 39)

2.3 Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

Είναι αποδεδειγμένο ότι τόσο η προσωπικότητα του/ της παιδαγωγού όσο και η προσωπικότητα των παιδιών διαμορφώνουν την ατμόσφαιρα της τάξης⁹. Αν ο/ η παιδαγωγός διαθέτει χιούμορ, δημιουργεί ευχάριστη ατμόσφαιρα στην τάξη, χωρίς εντάσεις. Αν και τα παιδιά διαθέτουν χιούμορ, βοηθούν σε συγκεκριμένες στιγμές στην επίλυση προβλημάτων που προκαλούνται στην τάξη. Σύμφωνα με τους ερευνητές A. P. Davies και M. J. Apter¹⁰ το χιούμορ καθιστά την ατμόσφαιρα της τάξης λιγότερο “απειλητική” : βοηθάει τα παιδιά να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, ενισχύει την κοινωνικότητά τους, τη συνεργασία, την επικοινωνία μεταξύ των μαθητών. Επίσης, το χιούμορ συμβάλλει στη συγκέντρωση της προσοχής των μαθητών: αν το χιούμορ έχει σχέση με το διδακτικό αντικείμενο, βοηθάει να διατηρηθεί αμείωτο το ενδιαφέρον των παιδιών σε αυτό. Αν πάλι το χιούμορ δεν έχει σχέση με το διδακτικό αντικείμενο, δρα ως εκτόνωση στα παιδιά, που, αφού γελάσουν και διασκεδάσουν, επανέρχονται στην τάξη με επισταμένη προσοχή. Αυτή η θεωρία περί εκτόνωσης ισχύει και για την επιβολή της πειθαρχίας. Δηλαδή, με το χιούμορ τα παιδιά εκτονώνουν την ένταση, χαλαρώνουν και έπειτα πειθαρχούν ευκολότερα.

Σ’ αυτό το σημείο, πρέπει να σημειωθεί ότι το χιούμορ στην τάξη μπορεί να οδηγήσει και σε αντίθετα αποτελέσματα: τα παιδιά μετά το χιούμορ μπορεί να οδηγηθούν σε άλλους ειρμούς σκέψης και να ακολουθήσει αποδιοργάνωση και αταξία. Γι’ αυτόν το λόγο, πρέπει το χιούμορ να ελέγχεται από τον/ την παιδαγωγό κι αυτό βέβαια απαιτεί εξάσκηση και υπομονή.

Η παρουσία ενός χιουμορίστα μαθητή μέσα στην τάξη αλλά κι ενός χιουμορίστα δασκάλου αποδεικνύεται σωτήρια στην περίπτωση που δημιουργηθεί κάποια παρεξήγηση ή κάποιο πρόβλημα: με τη φαντασία του και τη δημιουργικότητά του προκαλεί και τους άλλους μαθητές να συμμετέχουν πρόθυμα στη λύση. Η ατμόσφαιρα χαλαρώνει, τα πνεύματα επίσης και η λύση βρίσκεται ευκολότερα. Κατά συνέπεια, και το χιούμορ των παιδικών βιβλίων μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία ωραίας ατμόσφαιρας στην τάξη. Αυτό συμβαίνει και σε μια τάξη δημοτικού/ γυμνασίου/ λυκείου αλλά και στο νηπιαγωγείο αφού τα νήπια, ως γνωστόν, αγαπούν πολύ τις αφηγήσεις ιστοριών από τη νηπιαγωγό κι ακόμη περισσότερο τις ιστορίες που έχουν χιούμορ. Οι χιουμοριστικές ιστορίες κάνουν τα νήπια να γελούν, να νιώθουν πιο άνετα μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου. Εκφράζουν ευκολότερα τα συναισθήματά τους και αποκτούν μεταξύ τους

⁹ Ζαφειροπούλου Μ., Σωτηρίου Α.(2001), Σχέσεις μεταξύ αυτοεκτίμησης των μαθητών και του ψυχολογικού κλίματος της τάξης τους. Υποδημοσίευση στο περιοδικό Παιδαγωγική Επιθεώρηση, τεύχος 31

¹⁰ Davies A. P., Apter M. S.(1980), Humour and its effect on learning in children. In: P. E. McGhee, A. J. Chapman (Eds) Children’s Humour. N. York: J. Wiley

καλύτερες σχέσεις, πράγμα που σημαίνει ότι ξεπερνιούνται ευκολότερα οι παρεξηγήσεις που τυχόν προκύπτουν.

2.4 ΧΙΟΥΜΟΡ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- Τι είναι συναίσθημα ;

Σύμφωνα με τον ορισμό που προτείνουν οι ερευνητές K. Oatley και J. M. Jenkins¹¹: “ένα συναίσθημα προκαλείται όταν ένας άνθρωπος αξιολογεί συνειδητά ή ασυνείδητα ένα γεγονός που έχει σχέση με έναν σημαντικό στόχο του. Ένα συναίσθημα είναι θετικό όταν το γεγονός βοηθάει να πραγματοποιηθεί αυτός ο στόχος και αρνητικό όταν δεν βοηθάει. Ένα συναίσθημα βιώνεται συνήθως ως ένα είδος ψυχολογικής κατάστασης που μερικές φορές συνοδεύεται ή ακολουθείται και από αλλαγές στο σώμα, εκφράσεις, πράξεις”.

Επίσης, ο Daniel Goleman¹² ακολουθώντας τον ορισμό του Αγγλικού Λεξικού της Οξφόρδης, ορίζει το συναίσθημα ως: “ οποιαδήποτε αναταραχή ή αναστάτωση του νου, αίσθημα, πάθος. Οποιαδήποτε σφοδρή ή εξημμένη ψυχική κατάσταση”.

- Πώς εκφράζουν τα παιδιά τα συναισθήματα;

Στα πρώτα δυο χρόνια ζωής, το παιδί εκφράζει τα συναισθήματά του κυρίως με εκφράσεις του προσώπου του. Μια σημαντική έρευνα που διεξήχθη σε αυτήν την κατεύθυνση είναι με το τεστ των γεύσεων: έδωσαν σε βρέφη να δοκιμάσουν ένα γλυκό κι ένα αλμυρό φαγητό. Στην πρώτη περίπτωση, τα βρέφη χαμογέλασαν ενώ στην δεύτερη κατσούφιασαν δείχνοντας έτσι την απέχθειά τους. Καθώς η ανάπτυξη του παιδιού προχωράει κι αποκτάει την ικανότητα να κάνει αφηρημένες σκέψεις και να μιλάει καλά τη γλώσσα, το παιδί τη χρησιμοποιεί ως ισχυρό εργαλείο για να εκφράζει τα συναισθήματά του.

- Επηρεάζει το χιούμορ τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού;

Έχει αποδειχθεί ότι σε μια οικογένεια όπου οι γονείς μιλούν στο παιδί καθαρά και με ολόκληρες λέξεις, το παιδί θα μάθει γρηγορότερα να μιλάει σωστά από ένα άλλο που οι γονείς του του μιλούσαν με κομμένες λέξεις, “παιδικά”. Επίσης επικρατεί η άποψη ότι όταν οι μητέρες μιλούν συχνά στα μεγαλύτερα παιδιά της οικογένειας για τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τα συναισθήματα του μικρότερου παιδιού της οικογένειας, τότε το πρωτότοκο παιδί βοηθά πιο πρόθυμα στην φροντίδα του μικρού και γίνεται πιο φιλικό απέναντί του. Οι διαδικασίες κοινωνικής μάθησης συντελούν ώστε όταν σε μια οικογένεια

¹¹ Oatley K., Jenkins M. J.(1996), Understanding Emotions. Cambridge: Blackwell Publishers.

¹² Goleman D.(1998), Συναισθηματική νοημοσύνη. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

κυριαρχεί το χιούμορ, το χαμόγελο και το γέλιο, το παιδί που μεγαλώνει μέσα σε αυτήν, θα γελάει κι αυτό συχνότερα, θα αισθάνεται πιο χαλαρό, πιο άνετο και θα εκφράζει ευκολότερα τα συναισθήματά του. Σε αυτήν την περίπτωση λοιπόν, το χιούμορ παίζει σημαντικό ρόλο στη συναισθηματική ανάπτυξη του νηπίου και μάλιστα καθορίζει ως ένα βαθμό τα συναισθήματα που το παιδί αργότερα ως ενήλικος θα δοκιμάζει.

ΜΕΡΟΣ 3: ΕΡΕΥΝΑ

3.1 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Βασικός σκοπός της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί αν και κατά πόσο το χιούμορ των παιδικών βιβλίων επηρεάζει ψυχολογικά το παιδί. Τα νήπια επηρεάζονται άμεσα από καταστάσεις τόσο μέσα στο σπίτι όσο και μέσα στο νηπιαγωγείο. Ο,τιδήποτε μπορεί να φανεί στον ενήλικα ως ασήμαντο, το νήπιο το εκλαμβάνει διαφορετικά και άλλοτε μπορεί να το θεωρήσει σημαντικό και άλλοτε ασήμαντο. Ένα νήπιο φεύγει από το σπίτι του σε μια συγκεκριμένη ψυχολογική κατάσταση η οποία με την άφιξή του στο νηπιαγωγείο μπορεί να αλλάξει, μπορεί όμως και όχι. Το ζητούμενο της έρευνας ήταν ακριβώς αν το νήπιο που φεύγει από το σπίτι του σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση, μπορεί να βγει από αυτήν με τη βοήθεια της αφήγησης μιας χιουμοριστικής ιστορίας.

Παράλληλα, παρατηρήθηκαν και κάποιες άλλες ψυχολογικές διαστάσεις που όπως αναφέρθηκε στο δεύτερο μέρος της εργασίας επηρεάζονται από το χιούμορ: κατά πόσο τα παιδιά διέθεταν κριτική σκέψη πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την αφήγηση και πόσο επηρεαζόταν η ατμόσφαιρα της τάξης από την αφήγηση.

Η έρευνα ξεκίνησε βασιζόμενη στις εξής υποθέσεις: καταρχήν, όσον αφορά στην ψυχολογική κατάσταση του νηπίου, αναμενόταν ότι αυτή θα επηρεαζόταν και πολλές φορές θα άλλαζε υπο την επίδραση του χιούμορ καθώς η αφήγηση μιας ιστορίας για το νήπιο είναι το μαγικό χαλί που το ταξιδεύει σε άλλα μέρη φανταστικά όπου συναντάει ήρωες αστείους, παράξενους. Όλο αυτό το κλίμα που δημιουργεί μια αφήγηση πιθανολογούνταν ότι θα βοηθούσε στην αλλαγή της διάθεσης των νηπίων, δηλαδή ότι θα γελούσαν, θα συμμετείχαν με αντιδράσεις που θα δήλωναν χαρά. Η δεύτερη υπόθεσή μας ήταν ότι το χιούμορ είναι πολύ πιθανό να αποτελεί κριτήριο για τα νήπια για να διαλέξουν ένα βιβλίο. Αρχικά κοιτάζουν το μέγεθος του βιβλίου, τις εικόνες, τα χρώματα αλλά στην περίπτωση που το έχουν διαβάσει με τη νηπιαγωγό τους, τότε θα θυμούνται ποιο τους έκανε να γελάσουν και αυτό θα επηρεάσει την επιλογή τους. Η τρίτη υπόθεσή μας τέλος ήταν ότι η ατμόσφαιρα της τάξης με τη χιουμοριστική ιστορία θα χαλαρώσει, τα νήπια θα εκφράζουν ευκολότερα αυτό που αισθάνονται, θα αποφεύγονται πιθανές παρεξηγήσεις. Με στόχο την ανίχνευση των παραπάνω υποθέσεων, ξεκίνησε η έρευνα που ακολουθεί στις επόμενες ενότητες.

3.2 ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ:

Το 50ό νηπιαγωγείο Βόλου όπου διεξήχθη η έρευνα, έχει δεκαενιά νήπια και προνήπια, εκ των οποίων τα δεκατρία κορίτσια και τα υπόλοιπα έξι αγόρια. Από αυτά τα πέντε είναι προνήπια ενώ τα υπόλοιπα νήπια. Τα περισσότερα προέρχονται από οικογένειες της εργατικής τάξης, όπου το πνευματικό και μορφωτικό επίπεδο των γονιών είναι το μέσο, έχουν δηλαδή τελειώσει και το γυμνάσιο. Επίσης, στην περιοχή όπου μένουν τα παιδιά υπάρχουν πολλές μονοκατοικίες και μερικές μόνο πολυκατοικίες με εργατικά διαμερίσματα. Δεν θεωρείται γενικά αναπτυγμένη περιοχή αφού δεν διαθέτει βιβλιοθήκη, κινηματογράφο, θέατρο, ούτε και πνευματικό κέντρο.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ:

Χρησιμοποιήθηκαν δεκατρία βιβλία Ελλήνων συγγραφέων, τα δύο από αυτά με ποιήματα (βλ. παράρτημα 2). Στα περισσότερα το χιούμορ προερχόταν από αστείους ήρωες και τα παράδοξα πράγματα που ήθελαν να κάνουν (βλ. παράρτημα 3, Ευγ. Τριβιζά). Πολλές φορές όμως το χιούμορ προερχόταν από λογοπαίγνια (βλ. παράρτημα 3, Θ. Χορτιάτη) και ευφυολογήματα. Αυτά τα είδη του χιούμορ άλλωστε είναι αποδεκτό ότι προκαλούν περισσότερο το γέλιο στα νήπια. Δεν χρησιμοποιήθηκαν κούκλα- αφηγήτρια, ούτε άλλα εργαλεία ή παιχνίδια προκειμένου να μην αποτελέσουν αυτά την πηγή του γέλιου των παιδιών κι έτσι αλλοιωθεί το αποτέλεσμα της έρευνας.

Όπως είναι γνωστό, στην προσχολική ηλικία τα παιδιά αλληλοεπηρεάζονται και πολλές φορές λένε ψέματα. Γι' αυτόν το λόγο, επιστρατεύθηκαν διάφορες τεχνικές για να διαπιστωθεί τόσο η αρχική ψυχολογική κατάσταση των παιδιών (πριν την αφήγηση), όσο και η τελική ψυχολογική τους κατάσταση (μετά την αφήγηση). Στην αρχή, η νηπιαγωγός έδινε στα παιδιά να συμπληρώσουν πριν αλλά και μετά την αφήγηση έναν πίνακα διπλής εισόδου. Στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της “συνέντευξης” με τα νήπια (πριν και μετά). Ως ιδανική λύση υιοθετήθηκε η σύνθεση των δύο αυτών μεθόδων ώστε να ελεγχθούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι παραπάνω παράγοντες. Τα παιδιά συμπλήρωναν τον πίνακα εξηγώντας συγχρόνως για ποιόν λόγο ήταν χαρούμενα ή στενοχωρημένα και στο τέλος ακολουθούσε συζήτηση με όλα μαζί τα παιδιά αλλά και με κάθε ένα παιδί ξεχωριστά για το πώς ένιωθαν και γιατί.

Οι αφηγήσεις βιντεοσκοπήθηκαν προκειμένου να είναι δυνατή και μετέπειτα επεξεργασία και να εντοπιστούν τυχόν αντιδράσεις που πέρασαν απαρατήρητες την ώρα της αφήγησης και που αφορούν την αλλαγή της ψυχολογικής κατάστασης των παιδιών.

3.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε, επαλήθευσε τις αρχικές μας υποθέσεις. Όσα παιδιά στην αρχή δήλωναν ότι δεν είναι χαρούμενα, μετά το τέλος της αφήγησης δήλωναν κάποια βελτίωση της διάθεσής τους.

Οι λόγοι για τους οποίους τα νήπια δήλωναν ότι δεν είναι χαρούμενα ποίκιλλαν. Τις περισσότερες φορές η αδιαθεσία τους οφειλόταν σε κάποιο συμβάν που είχε προηγηθεί την ημέρα εκείνη όπως ότι μάλωσε το νήπιο με ένα συμμαθητή του ή ότι δεν φόρεσε τα ρούχα που ήθελε. Μόνο σε μία περίπτωση από τα δεκαεννιά παιδιά του νηπιαγωγείου η αδιαθεσία του οφειλόταν σε κάποιο σημαντικό εσωτερικό οικογενειακό λόγο. Για αυτό και μια ημέρα που το παιδί δήλωσε ότι δεν είναι καλά, παρόλο που απόλαυσε την αφήγηση, γέλασε, συμμετείχε, η διάθεσή του δεν άλλαξε όπως δήλωσε μετά την αφήγηση. Τις υπόλοιπες μέρες το παιδί αυτό δήλωνε ότι είναι καλά, αφότου τελείωνε η αφήγηση.

Σε συζητήσεις που έγιναν με τα παιδιά –στις τελευταίες αφηγήσεις μάλιστα τα νήπια έπαιρναν την πρωτοβουλία μόνα τους και άνοιγαν συζήτηση γύρω από την αφήγηση- διαπιστώθηκε ότι τα νήπια συγκρατούσαν κυρίως τις έντονα χιουμοριστικές σκηνές της αφήγησης. Η έκπληξη ήταν ακόμη μεγαλύτερη όταν στο διάλειμμα πολλά παιδιά ανακαλούσαν στη μνήμη τους και δραματοποιούσαν τις σκηνές αυτές. Επίσης, μία νηπιαγωγός αναφέρθηκε στο εξής γεγονός: όταν τελείωσε η αφήγηση, κάποια στιγμή κατά τη διάρκεια της ημέρας, δύο νήπια μάλωσαν. Το ένα καθόταν στενοχωρημένο και μόνο του στη βιβλιοθήκη. Τότε το πλησιάζει ένα άλλο παιδί και του λέει να μη στενοχωριέται. Κι όταν βλέπει το φίλο του ακόμη μωτρωμένο, του θυμίζει μια αστεία σκηνή από την αφήγηση που είχε προηγηθεί και άλλαξε η διάθεση και των δύο παιδιών. Το γεγονός υποδεικνύει πόσο τα νήπια ωφελήθηκαν από το χιούμορ: το υιοθέτησαν και το χρησιμοποίησαν όποτε αυτά νόμιζαν ,ακόμη και για να δώσουν λύση/ διέξοδο σε κάποιο πρόβλημα.

Ως γνωστόν, τα νήπια επηρεάζουν το ένα το άλλο κι όταν γελάει το ένα, παρασύρονται και γελάνε όλα. Αυτό συνέβαινε στις πρώτες αφηγήσεις στην αρχή της έρευνας. Με τον καιρό όμως, (όπως διαπιστώθηκε κι από τις βιντεοσκοπήσεις), το κάθε νήπιο αντιδρούσε διαφορετικά σε δεδομένες στιγμές της αφήγησης ανάλογα με την αίσθηση του χιούμορ που διέθετε. Παρατηρήθηκε μάλιστα ότι κάποιο στοιχείο που σε ένα παιδί φαινόταν πολύ αστείο, φόβιζε κάποιο άλλο παιδί. Παρατηρήθηκαν δηλαδή και αντιτιθέμενα συναισθήματα από κάποια συγκεκριμένα στοιχεία της αφήγησης. Σίγουρα όμως, στις κορυφαίες στιγμές γέλιου, όλα τα νήπια είχαν περίπου την ίδια αντίδραση: γελούσαν.

Όσον αφορά στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, παρατηρήθηκε ότι παρόλο που οι αφηγήσεις ποίκιλλαν και περιείχαν διαφορετικό κάθε φορά είδος

χιούμορ, το κάθε νήπιο ζητούσε να ακούσει ακόμη μια φορά την αγαπημένη του χιουμοριστική ιστορία, εκείνη που το διασκέδαζε και το έκανε να γελάσει περισσότερο. Όταν μάλιστα η ιστορία που είχαν ακούσει προερχόταν από τη βιβλιοθήκη τους, τότε η δημοτικότητα της συγκεκριμένης ιστορίας ανέβαινε κατακόρυφα αφού τα παιδιά αναγνώριζαν το βιβλίο κι ήθελαν όλα να το “ξαναδιαβάσουν” μόνα τους κοιτώντας τις εικόνες.

Μέσα από αυτήν την έρευνα, όλες οι υποθέσεις που είχαν διατυπωθεί σχετικά με αυτήν στην αρχή επιβεβαιώθηκαν. Πράγματι, η αφήγηση ιστοριών με χιούμορ επέδρασε στα νήπια θετικά και άλλαξε την διάθεσή τους. Ακόμη και σε περιπτώσεις που δυο νήπια είχαν μαλώσει μεταξύ τους, παρατηρήθηκε ότι συμφιλιώθηκαν κατά τη διάρκεια της αφήγησης και την απόλαυσαν μαζί. Η μόνη περίπτωση που διέφερε, ήταν αυτή του κοριτσιού που είχε κάποιο σοβαρό οικογενειακό λόγο για την αδιαθεσία της και η οποία δεν άλλαξε και μετά την αφήγηση, απλώς βελτιώθηκε. Όλες οι υπόλοιπες περιπτώσεις των νηπίων που δήλωναν ότι δεν είναι καλά για λόγους της στιγμής, όπως μια παρεξήγηση στο νηπιαγωγείο ή ένα μάλωμα στο σπίτι, η διάθεσή τους αντιστράφηκε. Βεβαίως, κάθε παιδί ανταποκρίνεται διαφορετικά σε διαφορετικά είδη χιούμορ. Μπορεί ένα νήπιο να γελάσει με την περιγραφή ενός αστείου ήρωα, μπορεί όμως κάποιο άλλο να μην γελάσει. Αυτό φάνηκε αργότερα όταν έγινε στα παιδιά η ερώτηση τι τους φάνηκε πιο αστείο.

Η δεύτερη υπόθεση που διατυπώθηκε, αφορούσε στην κριτική σκέψη των παιδιών και στο αν η επιλογή του βιβλίου που θα ξεφύλλιζαν θα καθοριζόταν ως ένα σημείο από το χιούμορ του κάθε βιβλίου. Παρατηρήθηκε ότι μόλις τα νήπια αναγνώριζαν ένα βιβλίο που είχαν ήδη διαβάσει με τη νηπιαγωγό τους και που τους είχε φανεί αστείο, επέλεξαν να ξεφυλλίσουν αυτό. Ανακαλώντας στη μνήμη τους την ιστορία και συνδέοντάς την με τις εικόνες, πολλές φορές γελούσαν ή και παρατηρούσαν μια λεπτομέρεια στην εικόνα κι έτσι πρόσθεταν ένα καινούριο στοιχείο στην ιστορία.

Τέλος, η τρίτη υπόθεση αφορούσε στην ατμόσφαιρα της τάξης. Η ατμόσφαιρα της τάξης ενός νηπιαγωγείου είναι ούτως ή άλλως ευχάριστη από μόνη της: χρώματα, τούλια, καθρέφτες, παιχνίδια, ζωγραφιές. Ωστόσο, ακόμη και μέσα σε έναν τόσο ευχάριστο χώρο, δημιουργούνται προστριβές και παρεξηγήσεις. Στις περιπτώσεις λοιπόν που κάποιο νήπιο ήταν στενοχωρημένο ή θυμωμένο με κάποιο άλλο, στο άκουσμα της ευχάριστης ιστορίας, στο γέλιο και στη διασκέδαση, ξεχνούσε τη στενοχώρια ή το θυμό και κατά συνέπεια η ψυχολογική του κατάσταση άλλαζε.

Είναι αποδεδειγμένο και με επιστημονικές μελέτες κι έρευνες ότι το χιούμορ αποτελεί απαραίτητο συστατικό της ζωής όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως ηλικίας. Στα μικρά παιδιά όμως το χιούμορ όχι μόνο τα διασκεδάζει, τα χαλαρώνει, τα βοηθάει να ξεπερνούν επώδυνες και δύσκολες καταστάσεις αλλά

συγχρόνως τα βοηθάει να διαμορφώσουν την προσωπικότητά τους, να έχουν κριτική σκέψη, οξύτητα κι ευφυΐα. Πλουτίζει το λεξιλόγιό τους, διευρύνει τη φαντασία τους και φυσικά αλλάζει την ψυχολογική τους κατάσταση.

Το χιούμορ αποτελεί σημαντικό βοήθημα στα χέρια του/ της νηπιαγωγού. Δίνει λύση σε καθημερινά αδιέξοδα που προκύπτουν στην τάξη, κάνει πιο ευχάριστη την ατμόσφαιρα του νηπιαγωγείου, βελτιώνει τη σχέση του/ της με τα νήπια, καθώς τα κάνει να αισθανθούν πιο άνετα.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναγνωστόπουλος, Β. (1991): Η ελληνική παιδική λογοτεχνία κατά τη μεταπολεμική περίοδο(1945- 1958). Αθήνα: Καστανιώτη

Αναγνωστόπουλος, Β. (1988): Τάσεις κι εξελίξεις της παιδικής λογοτεχνίας στη δεκαετία 1970- 1980. Αθήνα: Οι εκδόσεις των φίλων

Αναγνωστόπουλος, Β. (1997): Γλωσσικό υλικό για το νηπιαγωγείο. Αθήνα: Καστανιώτη

Ανδρουτσοπούλου, Α. (1998): Η επιλογή των σύγχρονων ιστοριών για παιδιά ως βιβλιοθεραπευτικών μέσων- σκεπτικό κι εφαρμογές (περιοδικό Διαδρομές, τεύχος 49, σελ.12)

Γκρέμινγκερ, Α. (1979): Το παιδί και το βιβλίο. Νότος Ε.Π.Ε.

Ζαφειροπούλου, Μ., Ματή-Ζήση, Ε.(2001): Η αυτοεκτίμηση του δασκάλου και η επίδρασή του στη διαμόρφωση του ψυχολογικού κλίματος της τάξης του και της αυτοεκτίμησης των μαθητών. (υποδημοσίευση στο περιοδικό Ψυχολογία, τόμος 8).

Καψάλης, Α.(1995): Παιδαγωγική ψυχολογία. Θεσσαλονίκη: εκδ. οίκος αφών Κυριακίδη

Κυριαζοπούλου-Βαληνάκη, Π. (1977): Νηπιαγωγική. Αδελφοί Βλάσση

Μιχαλοπούλου, Κ. (1997): Η επίδραση των παραμυθιών στο παιδί προσχολικής ηλικίας (περιοδικό Διαδρομές, τεύχος 46, σελ. 102)

Πόρποδας, Κ. (1996): Γνωστική ψυχολογία (τόμος 2: Θέματα ψυχολογίας της γλώσσας) Αθήνα

Τζαφεροπούλου, Μ., επιμέλεια αφιερώματος (1994): Αφιέρωμα: Χιούμορ και παιδική λογοτεχνία (περιοδικό Διαβάζω, τεύχος 336, σελ. 52)

Τζαφεροπούλου, Μ. (1995): Το χιούμορ στην ελληνική παιδική λογοτεχνία (πεζογραφία 1970-1990) Ρέθυμνο

Φιωτάκη, Ε. (2000): Το χιούμορ στην παιδική λογοτεχνία- Το παράδειγμα του Ευγένιου Τριβιζά (περιοδικό Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, τεύχος 15, σελ. 21)

Barnes, Peter (1995): Personal, Social and Emotional Development of children. Blackwell Publishers

Dowling, M.(2000): Young children's Personal, Social and Emotional Development. Paul Chapman Publishing Ltd

Gilbert de Landsheere (1996): Η εμπειρική έρευνα στην εκπαίδευση (μετάφραση: Γ. Δίπλας). Αθήνα: Τυπωθήτω- Γ. Δάρδανος

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ:

Μαρίνος, Γ.(1994) : Τα τραγούδια μου. Αθήνα: Κέδρος

Παμπούδη, Π.(1990) : Η πράσινη ιστορία. Αθήνα: εκδ.Libro

Παμπούδη, Π.(1990) : Η κίτρινη ιστορία. Αθήνα: εκδ. Libro

Παμπούδη, Π. (1990): Η μπλε ιστορία. Αθήνα: εκδ. Libro

Παμπούδη, Π. (1990): Η πορτοκαλί ιστορία. Αθήνα: εκδ.Libro

Παπανικολάου, Σ. και Τσιλιμένη, Τ. (1988): Ποίηση και φαντασία σε μικρά παιδιά. Θεσσαλονίκη

Σακελλαρίδης, Γ.(1999) : Ο πρίγκηπας Λεμόνης και η όμορφη Κρεμμύδα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Τριβιζάς, Ε. (1993): Η Χαρά και το γκουντούν, Το μυστικό της μαξιλαροθήκης. Αθήνα: Πατάκη

Τριβιζάς, Ε. (1993): Η Χαρά και το γκουντούν, Το πάρτυ των καγκουρό. Αθήνα: Πατάκη

Τριβιζάς, Ε.(1993) : Η Χαρά και το γκουντούν, Η μεγάλη φαγούρα. Αθήνα: Πατάκη

Χορτιάτη, Θ.(1986) : Παιχνιδόλεξα Αθήνα: Κέδρος

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Κύρια επιδίωξη αυτής της πτυχιακής εργασίας ήταν να διαπιστωθεί αν το χιούμορ των παιδικών βιβλίων μπορεί να επηρεάσει ή και να αλλάξει την ψυχολογική κατάσταση του νηπίου. Το πρώτο μέρος αποτελεί μια προσπάθεια σύντομης ιστορικής αναδρομής στον χώρο της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας όπου αναφέρονται και μερικά βιογραφικά στοιχεία κάποιων Ελλήνων συγγραφέων παιδικών βιβλίων: δεν είναι οι μόνοι συγγραφείς παιδικών βιβλίων αλλά το μέγεθος της εργασίας και το θέμα της δεν άφηνε περιθώρια για πολλά βιογραφικά. Το δεύτερο μέρος αναφέρεται σε έρευνες που έχουν γίνει για το πώς επηρεάζει το χιούμορ την ανάπτυξη του ανθρώπου και ιδιαίτερα του νηπίου/ παιδιού.

Τόσο το θεωρητικό μέρος όσο και το μέρος της έρευνας επιβεβαίωσαν την υπόθεση αυτή. Θα αποτελέσει λοιπόν αυτή η εργασία έναν καλό σύμβουλο στα χέρια κάθε εκπαιδευτικού που πιστεύει ότι το χιούμορ θα τον βοηθήσει να κάνει πιο ευχάριστο και πιο ενδιαφέρον το μάθημα. Η βιβλιογραφία που παραθέτεται μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση. Όπως επίσης και τα παραρτήματα 1, 2, 3 που δίνουν ένα δείγμα των μεθοδολογικών εργαλείων και της πορείας της έρευνας.

Η εργασία αυτή αποτελεί μια πιλοτική έρευνα για την επίδραση του χιούμορ των παιδικών βιβλίων στην ψυχολογική κατάσταση του νηπίου. Αποτελεί επίσης την αφορμή για περισσότερη έρευνα σε έναν χώρο όπως το χιούμορ στην παιδική λογοτεχνία που πλήττεται πολύ στις μέρες μας και ταυτόχρονα είναι τόσο αναγκαίο για όλους μας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- Οι νηπιαγωγοί και τα νήπια του 50ού νηπ. Βόλου -

- Αδύγηση: «Το παρτί των καγκουρό» του Γυγ. Τριβιζά -

- Αδελφότητα: «Ο πριγκιπας Αθωνος και ο φοβος κρητιδου» του Γ. Σαμψουριδη.-

- Αδελφότητα: «Ο πριγκιπας Αθωνος και ο φοβος κρητιδου» του Γ. Σαμψουριδη.-

- Αδελφόν: « Το παρσι των καγκουρό » εν Ευ. Τριβιζά -

- Αδελφόν: « Το παρσι των καγκουρό » εν Ευ. Τριβιζά -

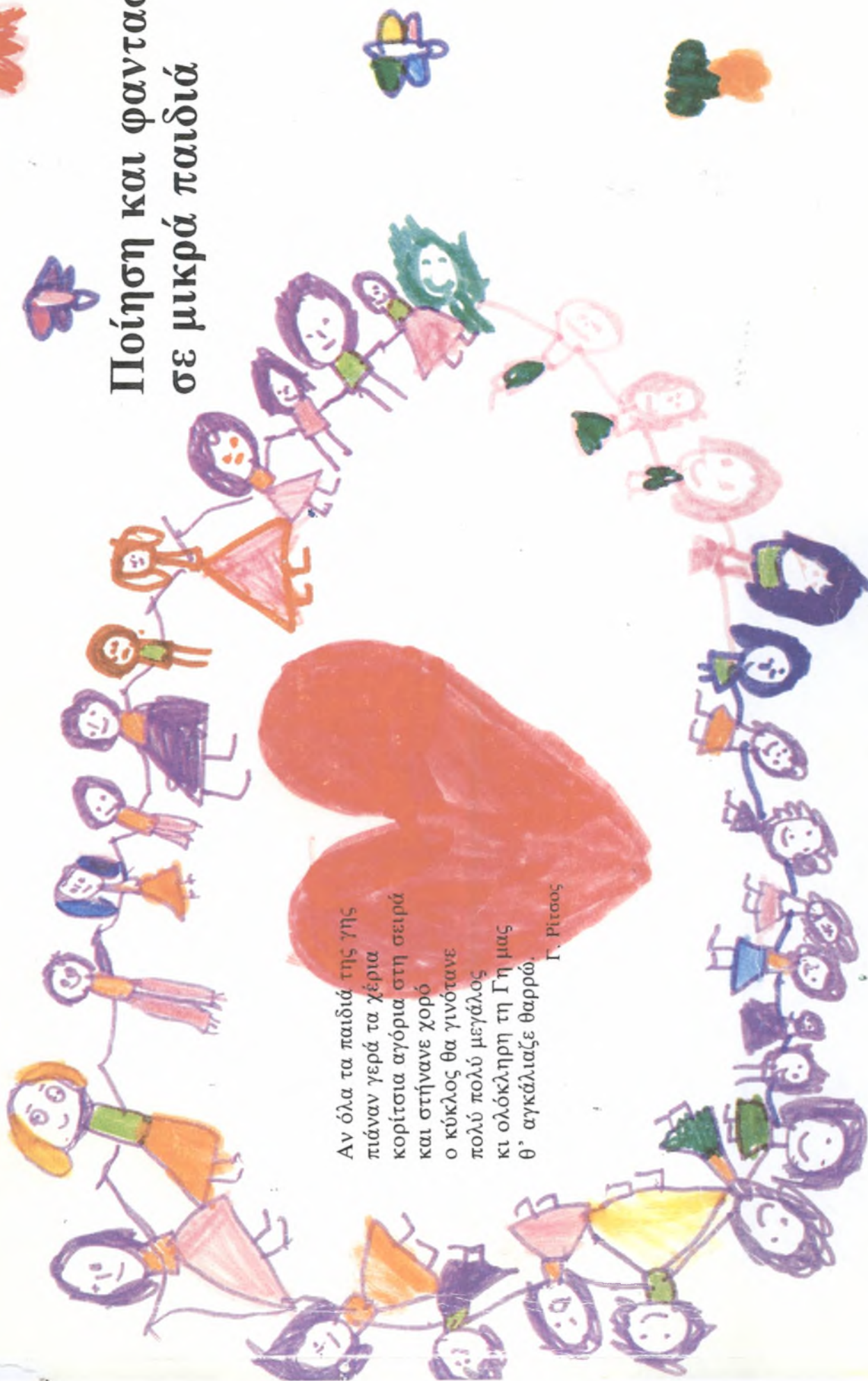
- Αθηνά: «Ο πριγκιπας Λεβάνης κι η σόφορα κρεμμύδα» τ. Ρ. Σουφλαίου -

- Αθηνά: «Ο πριγκιπας Λεβάνης κι η σόφορα κρεμμύδα» τ. Ρ. Σουφλαίου -

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Ποίηση και φαντασία σε μικρά παιδιά

Αν όλα τα παιδιά της γης
πίαναν γερά τα χέρια
κορίτσια αγόρια στη σειρά
και στήνανε χορό
ο κύκλος θα γινότανε
πολύ πολύ μεγάλος
κι ολόκληρη τη Γη μας
θ' αγκάλιαζε θαρρώ.

Γ. Ρίτσος

Ευγένιος Τριβιζάς

Η ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΓΚΟΥΝΤΟΥΝ

Το πάρτι των καγκουρό
εικόνες: Βαγγ. Ελευθερίου

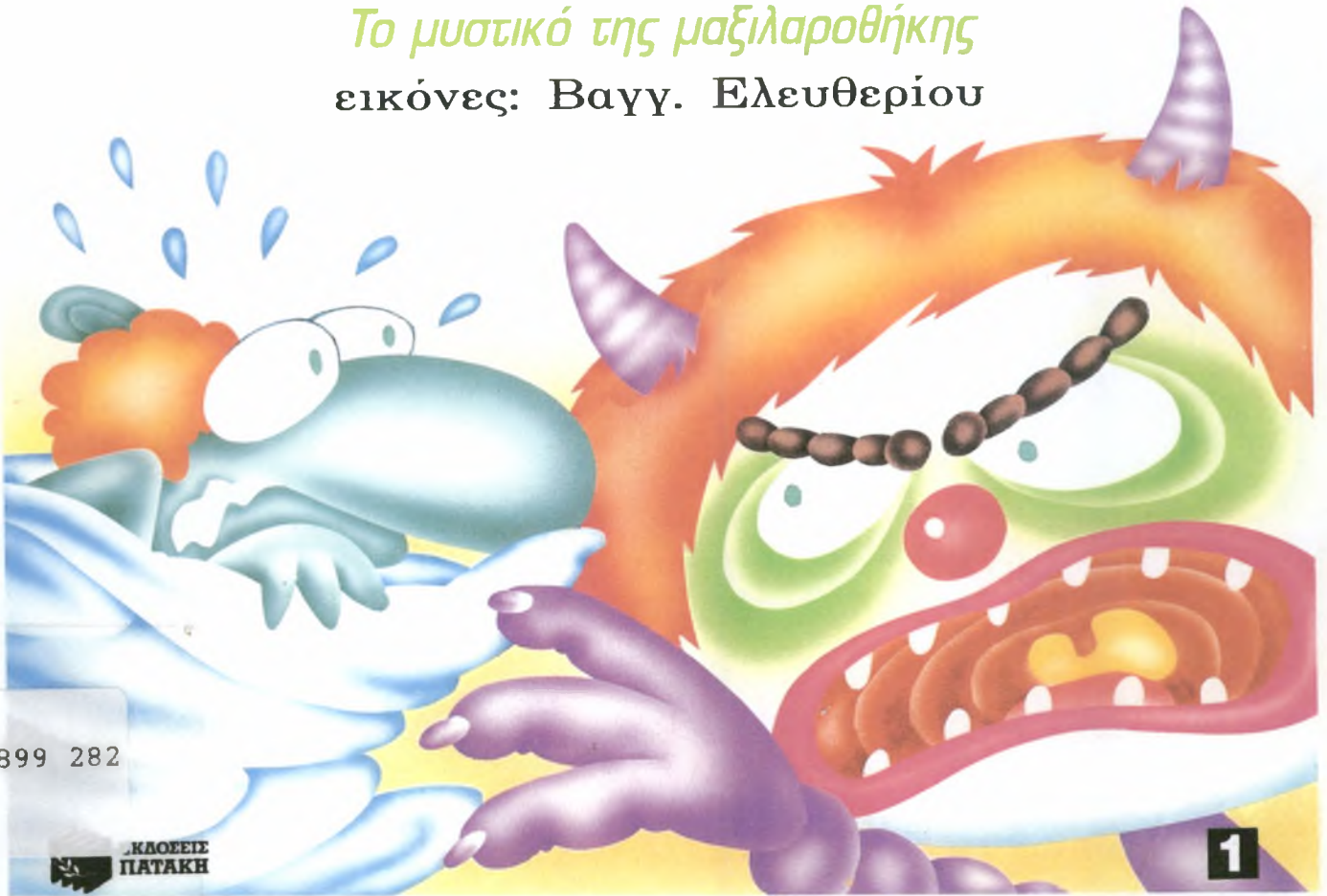
08.899 282
PI

ΚΛΟΕΣΣ
ΙΛΤΑΚΗ

6

Ευγένιος Τριβιζάς
**Η ΧΑΡΑ ΚΑΙ
ΤΟ ΓΚΟΥΝΤΟΥΝ**

Το μυστικό της μαξιλαροθήκης
εικόνες: Βαγγ. Ελευθερίου

108.899 282
ΕΡΓΙ

ΚΛΟΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

1

Ευγένιος Τριβιζάς

Η ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΓΚΟΥΝΤΟΥΝ

Η μεγάλη φαγούρα

εικόνες: Βαγγ. Ελευθερίου

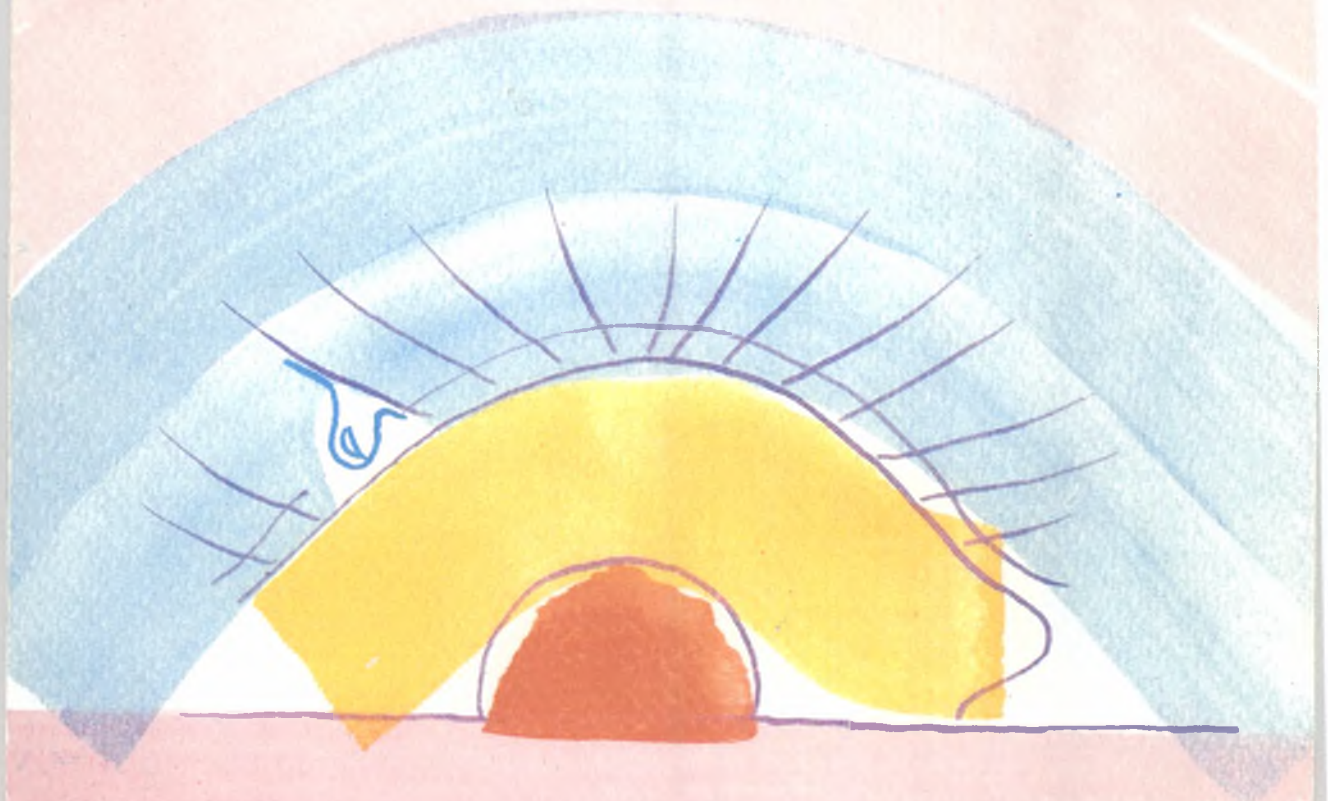
3.899 282

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

3

δέτη χορτιάτη

Παιχνισόλεξα

κίβρος

Παυλίνα Παμπούδη

η πράσινη ιστορία

ιστορίες για γέλια και για χρώματα

Libro

Παυλίνα Παμπούδη

η πορτοκαλιά ιστορία

ιστορίες για γέλια
και για χρώματα

Libro

Παυλίνα Παμπούδη

η κίτρινη ιστορία

ιστορίες για γέλια και για χρώματα

ιστορίες για γέλια και για χρώματα

Libro

Παυλίνα Παμπούδη

η μπλε ιστορία

ιστορίες για γέλια και για χρώματα

ιστορίες για γέλια και για χρώματα

Libro

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ

Ο Πρίγκιπας Λεμόνης
και η όμορφη Κρεμμύδω

ζωγραφιές: Σοφία Φόρτωμα

β' Έκδοση

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

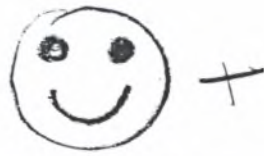
ΓΙΩΡΓΟΣ Μ. ΜΑΡΙΝΟΣ

Τα τραγούδια μου

ΚΕΔΡΟΣ • ΚΑΤΩΦΛΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

30/11/2000

ΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΕΛΕΝΗ

ΓΑΝΑΓΙΟΤΗΣ

ΜΑΡΙΑ

ΡΟΤΗΣ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΘΑΝΑΣΗΣ

ΘΡΟΣΟ

ΧΡΗΣΤΟΣ

ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ

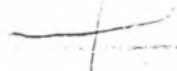
ΓΙΩΡΓΟΣ

ΕΙΡΗΝΗ

ΒΑΣΣ

ΜΑΡΙΑΛΕΚΑ

ΜΙΧΑΕΛΑ

(γιατι τον εδωκα
ν ελενη)

(γιατι ποτε ποτε
ν ποτε)

(δικο ιστορικο γιατι
; δυσκολεται να ξερω)

ΓΙΑΝΝΗΣ

+

ΕΜΜΟΡΡΙΑ

+

ΣΟΜΠΟΥΛΑ

+

ΕΛΙΚΗ

+

ΕΛΕΝΗ

+

ΝΑΓΙΟΤΗΣ

+

ΜΑΡΙΑ

+

ΡΟΤΗΣ

+

ΙΣΤΙΝΑ

+

ΑΝΔΡΗΣ

+

ΚΟΣΟ

+

ΡΗΣΩΣ

+

ΜΑΝΤΙΝΑ

+

ΜΟΡΩΣ

+

ΕΡΗΝΗ

+

ΒΑΣΩ

+

ΜΑΒΙΑΛΩΣΑ

+

ΜΙΧΑΕΛΑ

+

1/12/2000

ΓΙΑΝΝΗΣ

+

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

+

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

+

ΑΓΓΕΛΙΚΗ

+

ΕΛΕΝΗ

+

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

δεν ήθελε να φορέσει
+ η μάσκα

ΜΑΡΙΑ

+

ΦΩΤΗΣ

+

ΧΡΙΣΤΙΝΑ

+

ΘΑΝΑΣΗΣ

+

ΦΡΟΣΩ

+

ΧΡΗΣΤΟΣ

-

ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ

+

ΓΙΩΡΓΟΣ

+

ΕΙΡΗΝΗ

+

ΒΑΣΩ

+

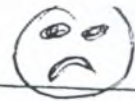
ΜΑΡΙΑΛΕΚΑ

+

ΜΙΧΑΕΛΑ

+

4p B
5/6 2/6

ΓΙΑΝΝΗΣ

+

ΑΛΕΧΟΓΡΙΑ

+

ΕΖΑΜΠΟΥΛΑ

+

ΑΓΓΕΛΙΚΗ

+

ΑΛΩΝΗ

+

ΑΝΔΡΑΣΙΟΤΗΣ

+

ΜΑΡΙΑ

X

ΦΩΤΗΣ

+

ΧΡΙΣΤΙΝΑ

+

ΘΑΝΑΣΗΣ

+

ΦΡΟΣΟ

+

ΧΡΗΣΟΣ

+

ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ

+

ΓΙΩΡΓΟΣ

+

ΓΡΗΓΗ

+

ΠΑΣΟ

+

ΜΑΡΙΑΛΕΑ

X

ΜΙΧΑΛΙΑ

+

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΒΙΒΛΙΩΝ ΜΕ ΧΙΟΥΜΟΡ

— Εμ, γι' αυτό δε σε παίρνει ο ύπνος. Φράχτη από γλειφιντζούρια πρέπει να πηδάνε!

Η Χαρά έκλεισε τα μάτια και άρχισε να μετράει χρωματιστά πρόβατα που πηδούσαν ένα φράχτη από γλειφιντζούρια μέντα, κανέλα και δύσσινο.

— Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξι, επτά...

Κι όλα πήγαιναν καλά κι η Χαρά ήταν έτοιμη να κοιμηθεί, όταν ξαφνικά... ένας λύκος με πράσινες ριγέ πιτζάμες χίμηξε στα χρωματιστά πρόβατα και τα πήρε στο κυνήγι. Τα πρόβατα ταμπουρώθηκαν σ' ένα ξύλινο κάστρο. Ο λύκος φύσηξε μια τρομπέτα, κάλεσε ενισχύσεις και σε λίγο έφτασαν άλλοι σαράντα λύκοι ντυμένοι ποδοσφαιριστές, που περικύκλωσαν το κάστρο. Τα πρόβατα βέλαζαν και πετούσαν στους λύκους καταραόλες, οι λύκοι σύρλιαζαν και δομάρδιζαν το κάστρο με στρακαστρούκες — και γινόταν τέτοιος σαματάς και τέτοια αφάνταστη φασαρία, που ήταν αδύνατον να πάρει ο ύπνος τη Χαρά.

— Γκουντούν μου, είπε, δεν μπορώ να κοιμηθώ.

— Γιατί;

— Να, μέτραγα πρόβατα —όπως με συμβούλεψες— αλλά τους ρίχτηκε ένας λύκος, και τα λοιπά και τα λοιπά...

— Τότε, μέτρα κάτι άλλο! είπε το Γκουντούν.

— Τι να μετρώ δηλαδή;

— Ξέρω γω; Μέτρα... ας πούμε, ιπποπόταμους που πηδάνε ένα ποταμάκι.

Η Χαρά άρχισε να μετράει ροζ ιπποπόταμους που άλλαζαν συνέχεια χρώμα ενώ πηδούσαν ένα ποταμάκι με χρυσόψαρα.

— Ένας, δύο, τρεις...

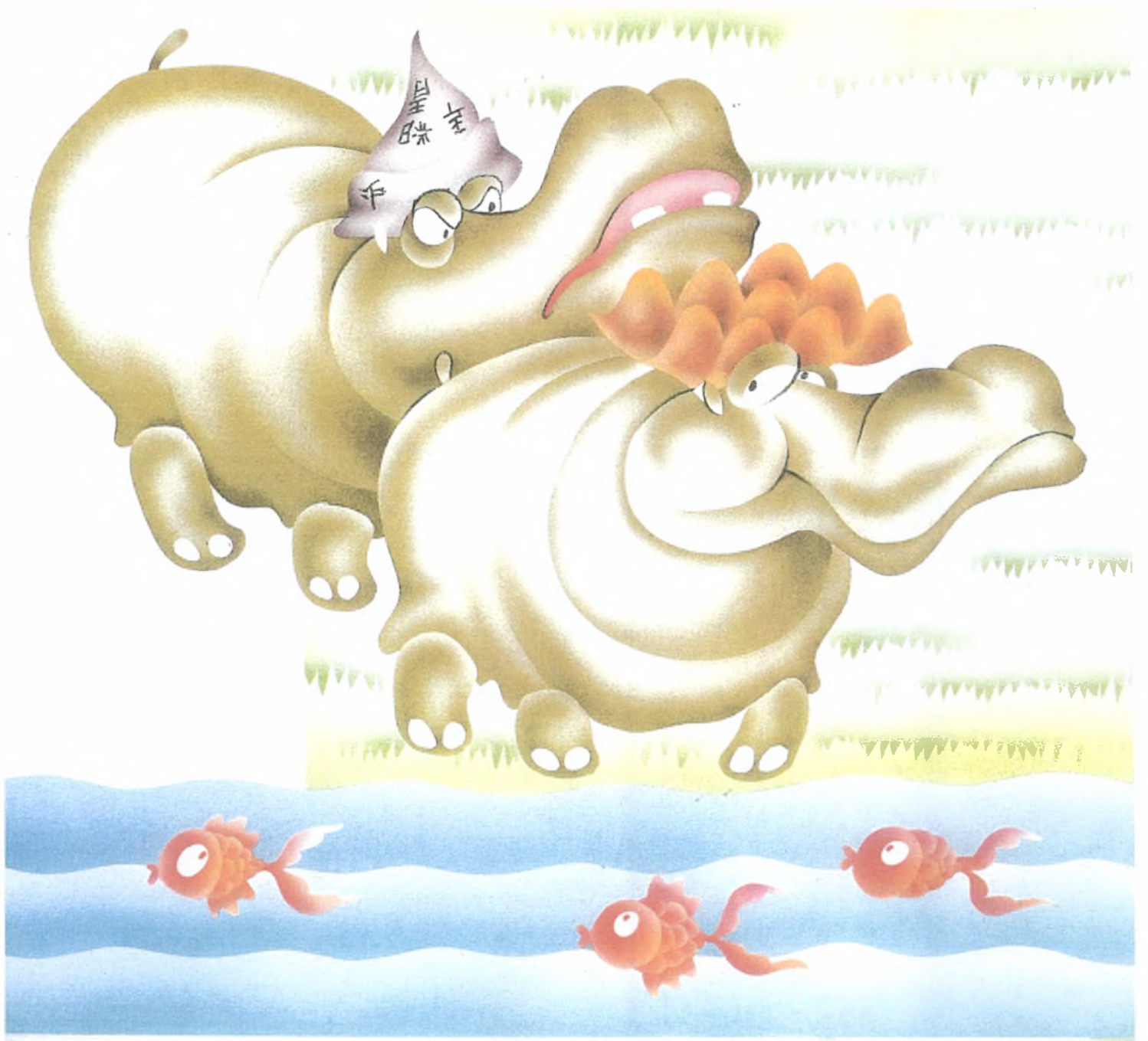
Ο τρίτος ιπποπόταμος όμως, που φορούσε μια αυγοθήκη για καπέλο, ήταν συναχωμένος και, αντί να πηδήξει, σταμάτησε και άρχισε να φταρνίζεται. Ο τέταρτος ιπποπόταμος, που ήταν γκρινιάρης και φορούσε τρίγωνο καπέλο από κινέζικη εφημερίδα, έπεσε πάνω του.

— Στραβωμάρα! μούγκρισε ο συναχωμένος ιπποπόταμος. Αψού! Αψού! Αψού!

— Για πρόσεχε τα λόγια σου, που θα μου πεις εμένα «αψού» και «στραβωμάρα»! Εγώ φταίω που έπεσα πάνω σου ή εσύ που σταμάτησες αλότομα;

— Σταμάτησα επειδή μου ήρθε να φταρνιστώ. Τι ήθελες να κάνω δηλαδή; Δε βλέπεις τη μύτη μου που στάζει; Είμαι συναχωμένος! Αψού! Αψού! Αψού!

— Και τι με μέλει εμένα που είσαι εσύ συναχωμένος; Εγώ φταίω που συναχώθηκες; Τι είμαι εγώ; Μικρόδιο γρίπης είμαι;

— Τι θα γίνει, βρε παιδιά, φώναξε ο πέμπτος ιπποπόταμος, που φορούσε ένα μωβ κουβαδάκι για καπέλο και είχε αρχίσει να χάνει την υπομονή του. Θα πηδήξετε, να τελειώνουμε, ή θα ξημερωθούμε εδώ πέρα; Έχουμε και δουλειές να κάνουμε.

— Ο χοντρός φταίει! είπε ο ιπποπόταμος με το καπέλο από εφημερίδα. Άσε που μπορεί να μας κολλήσει και καμιά γρίπη ο γρουσουζής και να πλημμυρίσει το ποτάμι από το φτάρνισμα — και ποιος μας σώζει μετά!... Αψού! Αψού! Αψού! Ορίστε! Να τα μας! Με κόλλησε!

Οι μισοί ιπποπόταμοι πήραν το μέρος του συναχωμένου, οι άλλοι το μέρος του γκρινιάρη και άρχισαν να καβγαδίζουν και να φταρνίζονται και να τσαλαβουτάνε και να πλατσουρίζουν και να πέφτουν με φόρα ο ένας στον άλλο — και γινόταν τέτοιο κακό και τέτοια φασαρία, που η Χαρά ήταν αδύνατον να κοιμηθεί.

— Γκουντούν μου, είπε, δεν μπορώ να κοιμηθώ.

— Γιατί;

— Να, μέτραγα ιπποπόταμους, αλλά ο συναχωμένος άρχισε να φταρνίζεται, και τα λοιπά και τα λοιπά...

— Τότε, μέτρα κάτι άλλο! είπε το Γκουντούν.

— Σαν τι;

— Ξέρω γω; Μέτρα... ας πούμε... λιοντάρια που πηδάνε μέσα από ένα φλόγινο στεφάνι.

Ποδαρικό μας έκανε
 μια γοργοποδαρούσα
 μια βρομοποδαρούσα
 μια κουτσοποδαρούσα
 σαρανταποδαρούσα
 ξιπόλητα τα πόδια της
 και τρέμω χειροπόδαρα
 βροντούν καρεκλοπόδαρα
 τρέχουν σαρανταπόδαρα.

Δυο κουνούπια ίδια
τρώνε κουνουπίδια
και βουτούν τα ξίδια

κάνει η κουνουπιέρα
τα κουνούπια πέρα
που έφυγαν ταξίδια.

Με ακρίβεια και με χάρη
της ακρίδας το ποδάρι
στο σκαρπίνι τ' ακριβό του
κάνει τ' ακροβατικό του
πιλαλάει πηδάει τα μάκρη
στ' ακρογιάλι άκρη άκρη.

Στα πατώματα πατούσα
με ξιπόλητη πατούσα
περπατούσα πάτα πάτα
και πατάω μια πατάτα

χάνω χέρι και ποδάρι
πέταξα ως το πατάρι
πατικώνω πατατούκα
και χτυπιέμαι τάκα τούκα

και παραπατώ και πάω
στον αγέρα κολυμπάω
και πατείς με και πατώ σε
φίλε, πέφτω, χέρι δώσε

μπλουμ! βουτιά ίσια στον πάτο
μες στου παπουτσιού τον πάτο.

